

Střety legitimit v EU

Jan Venclík

Tato práce nabízí popis střetu různých modalit legitimacy EU. V pojmové oblasti disertační práce ilustruje rozsah koncepce a analyzuje její klíčové pojmy. Práce se zaměřuje spíše na popis a analýzu dominantních prostředků popisu a zjišťování legitimacy EU. Práce pana Venclíka je zábleskem naděje v toku diplomových prací, neboť její čtenář velmi záhy po jejím otevření zjišťuje, že má před sebou práci autora, který disponuje výbavou potřebnou pro další vědeckou práci. Z tohoto zjištění potom vychází i hodnocení této práce. Jan Venclík sepsal práci, která je psaná jazykem, jehož vyzrálost přesahuje běžnou úroveň diplomových prací, dobře se čte, nikde nedrhne a čtenář se nenudí. Práce velmi dobře pokrývá dominantní diskurz – zachycuje do své sítě důležité autory a koncepty, odkazuje se na široké spektrum názorových pozic, zmiňuje i autory kritické a autory, kteří legitimitu EU zkoumají z jiných než pouze legalistických pozic. Jistá lehkost, se kterou je práce sepsána, zrcadlí hloubku jeho erudice. Práci lze tedy málo co vytknout, pokud jde o formát a teritorium, na kterém se odhodlala operovat. Čtenář této práce se však nemůže ubránit pocitu, že se její autor jaksí neodvažuje odvážněji vykročit do vod, které se bezprostředně a fundamentálně dotýkají problémů, které popisuje jedním z jazyků, kterým je možné otázky legitimacy EU analyzovat – a je to právě jazyk, který v sobě obsahuje inherentní limitace, což rozhodně neubírá na její kvalitě nebo vypovídající hodnotě.

Evropská unie v roce 2019 není tím Evropským hospodářským společenstvím založeným v roce 1958, proměnila se z mezinárodního společenství států, které budují společný trh na nadnárodní orgán. Od konsensuálního normativního řádu, zaměřeného na mezistátní vztahy, se vyvinula do komplexního a hustého normativního rámce. Otázka legitimacy tohoto uspořádání se s jeho narůstající komplexností, významem a dopadem se stává stále důležitějším tématem a i proto je téma této diplomové práce stále navýsost aktuální. Rostoucí vliv norem EU vyvolává nekončící a intenzivní diskusi o vhodnosti konvenčních modelů jeho legitimacy. Stále složitější politická agenda národních států, které tvoří součást tohoto společenství, stejně jako EU samotné, činí rozhodování více závislé na odborných znalostech. Tyto znalosti jsou potřebné pro řízení byrokratických aparátů klíčových pro politické rozhodování, jsou také nezbytné k objasnění a zdůvodnění přijímaných politik, což vede k delegování agendy a šíření vlivu těchto nepolitických (depolitizovaných) subjektů. *Otázka expertního vědění je v práci dobře rozvedena, pro účely obhajoby by potom bylo zajímavé rozvést myšlenku střetů / interakce politické agendy států s expertním věděním jako možného pole legitimizační interakce.*

Otázka legitimacy EU je konvenčně koncipována tak, aby odrážela ideu, že struktura (politická nebo právní) postrádající společenské přijetí se nakonec rozpadne. Tato myšlenka nachází svoje vyjádření v koncepci tzv. „embedded liberalism“, který je základem vnitřního trhu Evropské unie. Vytvoření vnitřního trhu se opírá o zásadu, že přínosy společného závazku k volnému obchodu lze nejlépe dosáhnout pouze udržitelným způsobem a v kombinaci s uznáním domácích společenských cílů, kdy tyto dvě podmínky jaksí podmiňují roli volného trhu ve strukturách EU a určují hranice jeho fungování. Legitimita EU však bude nakonec záviset nejen na institucionálním uspořádání ale také na strukturálních principech, které zakotvují společenské hodnoty v rámci těchto (institucionálních) režimů a naopak. Tato perspektiva odkazuje k pracím Karla Polanyiho. Legimitu lze tedy chápat jako požadavek legitimacy vnitřního, určené tím, do jaké míry lze reflektovat a integrovat společenskou praxi a společenské hodnoty. Takový pohled na otázky legitimacy EU by potom nacházel nedostatečně rozvinuté legitimizační nástroje nebo neexistenci „společného jazyka“, který by byl schopen reflektovat normativní pozice a zájmy těch, kteří jsou těmito strukturami vázáni. *Legitimita EU je potom poměřována metrikou, která hodnotí, do jaké míry to či ono institucionální nastavení dokáže zohlednit*

rizika a možné důsledky pro oblasti společenského života členských států. Takový, nazvěme ho holistický přístup, potom charakterizuje „trh“ a „společnost“ jako 'communicating vessels', tedy jako oblasti, kde normativní zájmy legitimacy a potenciál vzájemné reakce na řešení těchto normativních požadavků jsou ústředními a spojovacími prvky Evropského projektu. Takový test (míry) legitimacy posuzuje vzájemnou interakci ústavní formy a sociálního účelu vnitřního trhu. Tato dynamika byla nedávno teoretizována Wolfgangem Streeckem, ale zdá se nenašla cestu do uvažování autora této práce, který tento aspekt pohledu na legitimitu EU pomíjí, přestože autora cituje, i když bohužel poněkud en passant. Slovy Wolfganga Streecka 'where there are still democratic institutions in Europe, there is no economic governance any more, lest the management of the economy is invaded by market-correcting non-capitalist interests. And where there is economic governance, democracy is elsewhere.' Z těchto pozic se se potom analýza legitimacy EU posune směrem k „situačnímu“ přístupu, kombinace historických, srovnávacích, kritických, politicko-ekonomických a geopolitických analýz. Dělení, které v této práci implicitně nacházíme, tedy jasné rozdělení mezi politickými, právními a ekonomickými oblastmi se potom začíná dramaticky stírat a naše pozornost se začne potom soustředit na otázky, které analýza v diplomově práci provedená, nemůže, kvůli inherentní limitaci jejich nástrojů zachytit, což je vzhledem k její nesporné kvalitě k její škodě. Proto považují za důležité, aby autor tento aspekt ve svojí budoucí vědecké práci a také v průběhu obhajoby práce diplomové dokázal reflektovat.

Hodnocení práce navrhuji „výborně“

Petr Agha